

Pozn. (Oprava k Př. 2 (ii).)

Řešili jsme funkci $f(x, y) = |xy|$. Měli jsme $D_f = \mathbb{R}^2$ a spočetli jsme, že pro $xy \neq 0$ platí

$$\frac{\partial f}{\partial x}(x, y) = y \cdot \text{sign}(xy) \quad \text{a} \quad \frac{\partial f}{\partial y}(x, y) = x \cdot \text{sign}(xy).$$

Funkce je spojitá na definičním oboru a je symetrická. Můžeme se tedy dále soustředit na zkoumání derivace podle x ve vynechaných bodech (tj. bodech splňujících $xy = 0$). Díky spojitosti bychom mohli zkusit počítat limitu

$$\lim_{t \rightarrow 0} \frac{\partial f}{\partial x}(x + t, y).$$

Pro $y \neq 0$ (a tj. $x = 0$) je to v pořádku, dostaneme

$$\lim_{t \rightarrow 0} \frac{\partial f}{\partial x}(0 + t, y) = \lim_{t \rightarrow 0} y \cdot \text{sign}(ty) = y \lim_{t \rightarrow 0} \text{sign}(ty),$$

a tato limita vskutku neexistuje, protože limita zprava a zleva vyjde jinak. Tím pádem neexistuje ani zkoumaná derivace. Nicméně, pro $y = 0$ tentýž postup nefunguje. Potíž je totiž v tom, že $\frac{\partial f}{\partial x}(x + t, 0)$ nemáme spočtenou (ten výše spočtený vzorec nefunguje na ose x). Je tedy nutné postupovat z definice, tj. pro $x \in \mathbb{R}$ počítáme

$$\frac{\partial f}{\partial x}(x, 0) = \lim_{t \rightarrow 0} \frac{f(x + t, 0) - f(x, 0)}{t} = \lim_{t \rightarrow 0} \frac{0}{t} = 0.$$

Díky symetrii dostaneme, že $\frac{\partial f}{\partial y}(0, y) = 0$ pro $y \in \mathbb{R}$ a $\frac{\partial f}{\partial y}(x, 0)$, $x \neq 0$, neexistují.

Stejná potíž vzniká v př. VIII(3a), nikde jinde asi ne. Podobný příklad je ještě třeba následující.

Uvažujme $f(x, y) = \sqrt[3]{xy}$. Zjevně $D_f = \mathbb{R}^2$ a f je zde spojitá. Pro $xy \neq 0$ platí

$$\frac{\partial f}{\partial x}(x, y) = \frac{y}{3\sqrt[3]{x^2y^2}} \quad \text{a} \quad \frac{\partial f}{\partial y}(x, y) = \frac{x}{3\sqrt[3]{x^2y^2}}.$$

Zbývá vyšetřit derivace v bodech $[x, y]$ splňující $xy = 0$. Jelikož je f symetrická, tak se soustředíme třeba jen na derivaci podle y . Analogicky jako předtím bude nutné počítat $\frac{\partial f}{\partial y}(0, y)$, $y \in \mathbb{R}$, pomocí definice. Platí

$$\frac{\partial f}{\partial y}(0, y) = \lim_{t \rightarrow 0} \frac{f(0, y + t) - f(0, y)}{t} = \lim_{t \rightarrow 0} \frac{0}{t} = 0.$$

Zbývá nám vyšetřit $\frac{\partial f}{\partial y}(x, 0)$ pro $x \neq 0$. Máme tedy dvě možnosti. První je pomocí limity derivací (jako na cvičení), tj.

$$\lim_{t \rightarrow 0} \frac{\partial f}{\partial y}(x, t) = \lim_{t \rightarrow 0} \frac{x}{3\sqrt[3]{x^2t^2}} = \frac{\sqrt[3]{x}}{3} \cdot \lim_{t \rightarrow 0} \frac{1}{\sqrt[3]{t^2}} = +\infty \cdot \text{sign } x,$$

a derivace $\frac{\partial f}{\partial y}(x, 0)$ pro $x \neq 0$ tedy neexistuje (protože nevlastní derivace nepřipouštíme). Druhou variantou je použít definici derivace i zde, měli bychom

$$\frac{\partial f}{\partial y}(x, 0) = \lim_{t \rightarrow 0} \frac{f(x, t) - f(x, 0)}{t} = \lim_{t \rightarrow 0} \frac{\sqrt[3]{tx}}{t} = \sqrt[3]{x} \cdot \lim_{t \rightarrow 0} \frac{1}{\sqrt[3]{t^2}} = +\infty \cdot \text{sign } x.$$